Eduskunnan talousvaliokunta
TAV@eduskunta.fi

HE 145/2025 vp
Talousvaliokunta 6.11.2025

Hallituksen esitys laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Fingrid Oyj kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 145/2025 vp. Fingrid pitää lakiesitystä kokonaisuutena perusteltuna ja ajankohtaisena. Esitys vahvistaa huoltovarmuuden viranomaisohjauksen rakenteita ja selkeyttää Huoltovarmuuskeskuksen asemaa. Yhtiö katsoo kuitenkin, että kriittisen infrastruktuurin toimintaedellytyksiä, viranomaisten ja yksityisten toimijoiden välistä yhteistoimintaa sekä varautumisen rahoituksellisia ja sääntelyllisiä puitteita tulisi edelleen täsmentää.

1 Johdanto

Tämä lausunto pohjautuu Fingridin näkemyksiin ja aikaisempiin kannanottoihin kriittisen infrastruktuurin turvaamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriölle annettiin tämän lakiesityksen luonnoksesta lausunto 11.8.2025. Lisäksi tässä lausunnossa on huomioitu Fingridin 10.2.2025 Talousvaliokunnalle kriittisen infrastruktuurin suojaamista koskeneen lausunnon keskeiset näkökohdat. Lausunnossa on lisäksi otettu huomioon Fingridin 22.10.2025 Valtioneuvoston sisäistä turvallisuutta koskevasta selonteosta antaman lausunnon tässä yhteydessä relevantit havainnot samoin kuin 11.6.2025 lausunnosta oikeusministeriölle Julkisuuslain salassapitoperusteista.

Yhtiön näkökulmasta sähkön toimitusvarmuus, sähköjärjestelmän hallittavuus sekä energiainfrastruktuurin suojaaminen muodostavat yhteiskunnan toimintakyvyn perustan kaikissa turvallisuustilanteissa.

Fingrid on Energiaviraston päätöksellä määrätty järjestelmävastaavaksi kantaverkonhaltijaksi. Fingrid vastaa sähköjärjestelmän toimivuudesta perustuslain 124 §:n mukaisena julkisena hallintotehtävänä. Vastuun sisällöstä säädetään Sähkömarkkinalain 45 §:ssä ja yksityiskohtaisemmin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa kantaverkonhaltijan järjestelmävastuusta (635/2013).

2 Huoltovarmuuden viranomaisohjaus ja johtamisjärjestelmä

Yhtiön näkemyksen mukaan Huoltovarmuuskeskuksen muuttaminen virastomuotoiseksi on perusteltua. Viranomaistahojen varautumisen ohjaaminen on tarkoituksenmukainen rajaus, mutta samalla on varmistettava talouselämän ja kriittisten infrastruktuurien kokonaisjohtamisen ja -ohjauksen toimivuus vakavissa, pitkäkestoisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Viranomaisten ja kriittisten toimijoiden yhteistoimintamallin sekä johtamisjärjestelmän tulee kattaa poikkeusolojen ennakoiva suunnittelu ja yhteisen tilannekuvan hallinta.

Eduskunnan talousvaliokunta
TAV@eduskunta.fi

Lainsäädännön tulee ohjata viranomaisten ja järjestelmävastuullisen kantaverkkoyhtiön varautumiseen poikkeusolojen edellyttämään tiiviiseen johtamisyhteistyöhön jo normaalioloissa.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 2.5.2 Huoltovarmuuskeskuksen oikeudellinen asema, 2.5.3 Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset, 4.1.1–4.1.2 Viraston perustaminen ja ohjausmalli.)

3 Tietojen vaihto ja viranomaisyhteistyö

Selkeän ja jatkuvan tietojen vaihdon mahdollistaminen viranomaisten ja kriittisten toimijoiden välillä on keskeistä huoltovarmuuden ja sisäisen turvallisuuden varmistamiseksi. Lainsäädäntöä tulisi täsmentää niin, että kriittisten tietojen vaihdon oikeudelliset puitteet ja tietoturvavaatimukset voidaan sovittaa yhteen poikkeusoloissa, jotta julkisuuslain tai vastaavan sääntelyn salassapitoperusteet ja/tai viranomaisten tietojen luokittelu eivät johtaisi huoltovarmuuden heikkenemiseen.

Fingrid on sähkömarkkinalain mukaisena järjestelmävastaavana yhtiönä huoltovarmuuskriittinen ja valtion kokonaisturvallisuuden kannalta merkittävä yhtiö. Huoltovarmuuden kannalta merkittävien tehtäviensä hoitamiseksi yhtiön on saatava viranomaisilta ja muilta huoltovarmuuskriittisiltä tahoilta tarvittavia tietoja julkisuuslain salassapitosäännösten tai viranomaisen tekemän tietojen luokittelun estämättä.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 2.5.9 Oikeus saada tietoja, 2.5.10 Huoltovarmuusrikkomus, 4.1.6 Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus.)

4 Sähköjärjestelmän asema ja energiainfrastruktuurin suojaaminen

Sähkönsaanti on yhteiskunnan muiden kriittisten toimintojen edellytys. Pitkäaikainen sähkökatko lamaannuttaisi muun muassa lämmitys- ja vesihuollon, satamat, raideliikenteen, tietoliikenteen ja maksujärjestelmät. Fingrid korostaa, että sähköjärjestelmän hallintaa koskevan järjestelmävastuun tulee olla poikkeusoloissa selkeä ja määritelty lainsäädännössä siten, että kantaverkkoyhtiön mahdollisuudet toimia järjestelmävastuullisena toimijana viranomaisten ja muiden kriittisten sektoreiden kanssa voidaan varmistaa.

Fingridin järjestelmävastuullinen asema ja mahdollisuus toimia järjestelmävastuullisena kantaverkkoyhtiönä on vahvistettava myös poikkeusolojen johtamismalleissa. Tämä edellyttää viranomaisten ja kantaverkkoyhtiön yhteistä tilannekuvaa ja jatkuvaa tietojen vaihtoa kriisitilanteissa.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 2.5.6 Materiaalinen varautuminen, 4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan, 12.1 Julkiset hallintotehtävät.)

5 Varautumisen rahoitus ja sähkömarkkinalainsäädäntö

Nykyinen sähkömarkkinalakiin ja Energiaviraston päätöksiin perustuva taloudellinen sääntely ei tue varautumistoimien pitkäjänteistä toteutusta ja investointeja. Valvontamalli rajoittaa varavoiman lisäinvestointeja, polttoaine- ja varaosavarastoja sekä varautumisen kustannuksia. Lainsäädännössä tulisi varmistaa, että varautumisen ja huoltovarmuuden investointiedellytykset turvataan myös sääntely- ja rahoitusjärjestelmissä. Konkreettisesti tämä tarkoittaisi esimerkiksi, että varautumisesta aiheutuvia kustannuksia ei tulisi sisällyttää siirtotariffin vuotuisen 8 % korotuskaton laskentaan ja toisaalta varaosahankinnat tulisi käsitellä sääntelymallissa osana yhtiön tuottopohjaa.

Sääntelyn tulisi mahdollistaa investoinnit varavoimaan, monipolttoaineisiin voimaloihin ja varmuusvarastoihin sekä hajautettuun infrastruktuuriin. Näiden toimenpiteiden rahoitus ja sovittaminen markkinamalliin on ratkaistava yhteiskunnan riskinsietokyvyn turvaamiseksi.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 2.5.13 Huoltovarmuuden rahoittaminen, 2.5.15 Rahoituksen ja tuen myöntämisen edellytykset, 4.1.3–4.1.4 Huoltovarmuuden rahoituksen kehittäminen ja rahaston hallinto.)

6 Pooli- ja yhteistyörakenteet

Huoltovarmuustoimintaa sektoreittain ja pooleittain on kehitettävä entisestään tavoitteellisuuden, yhtenäisyyden ja aktiivisuuden osalta. Poolien, toimikuntien ja työhön nimettyjen henkilöjäsenten oikeudelliset vastuut lain tarkoittamassa yhteistyössä tulee määritellä, samoin poolisopimusten ja niiden osapuolten oikeudellinen asema.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 2.5.7 Viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyö, 4.1.2 Huoltovarmuuskeskuksen ohjausmalli.)

7 Materiaalinen varautuminen ja varmuusvarastointi

Energiahuollon resilienssin vahvistamiseksi Suomen tulee edistää riittävän, alueellisesti hajautetun ja joustavan säävarman energiantuotannon määrää esimerkiksi luomalla edellytyksiä investoinneille monipolttoaineisiin voimaloihin sekä varmistamalla edellytyksiä energiainfrastruktuurin materiaalien hajautettuun varmuusvarastointiin. Oikein toteutettuna nämä parantavat myös normaalioloissa sähköjärjestelmän ja sähkömarkkinoiden toimivuutta sekä edistävät varman, edullisen ja puhtaan sähkön myötä houkuttelevaa investointiympäristöä samalla kun ne vahvistavat kriisiajan huoltovarmuutta.

Turvavarastolain osalta Fingrid korostaa, että materiaalisen varastoinnin laajuuden on vastattava ajantasaisesti kulloisiakin uhkakuvia ja riskejä. Huoltovarmuusrahaston rahoitusta ja käyttöperiaatteita on tarkasteltava tarvittaessa niin, että energia-alan ja kriittisen infrastruktuurin materiaalinen varautuminen voidaan toteuttaa riittävällä tasolla.

Lisäksi tulee varmistaa, että poikkeusoloissa henkilöstöresurssien ja materiaalilogistiikan saatavuus voidaan turvata. Lainsäädäntöön on syytä sisällyttää säännökset, joilla kriittisen infrastruktuurin kuten sähköverkkojen korjaus, rakentaminen ja käyttö sekä näihin osallistuvien tahojen yhteistoiminta voidaan priorisoida ääritilanteissa. Kriisiajan rakentamisen lupa- ja teknisiä vaatimuksia tulee voida joustavoittaa tilanteen mukaisesti.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 2.5.6 Materiaalinen varautuminen, 7.1 Laki huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta, Turvavarastolaki 2 §.)

8 Viestintä ja väestön omatoiminen varautuminen

Geopoliittisen tilanteen muututtua myös väestön omatoimista varautumista ja siitä viestimistä on syytä tehostaa. Kansalaisille suunnattu viestintäkampanja, Ruotsin esimerkin mukaisesti, parantaisi yhteiskunnan kokonaisvalmiutta ja lisätä kansalaisten turvallisuustietoisuutta erityisesti varauduttaessa toistuviin ja/tai pitkiin sähkökatkoihin.

(Viittaus: HE 145/2025 vp, 4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset, 10 Toimeenpano ja seuranta.)

Eduskunnan talousvaliokunta
TAV@eduskunta.fi

9 Yhteenveto

Fingrid pitää hallituksen esitystä perusteltuna ja ajantasaisena, mutta korostaa seuraavia jatkokehittämistarpeita:

i. kriittisen infrastruktuurin yhteistoiminta- ja johtamismallien täsmentäminen
ii. varautumisen ja huoltovarmuuden rahoitus- ja sääntelymallien kehittäminen
iii. sähköjärjestelmän ja kantaverkkotoiminnan aseman vahvistaminen viranomaisyhteistyössä
iv. tietojen vaihdon oikeudellisten edellytysten arviointi ja yhteisen tilannekuvan kehittäminen
v. väestön omatoimisen varautumisen ja viestinnän tehostaminen.

Sisältötiivistelmä

Asia	Fingridin kanta
Viranomais-ohjaus ja johtaminen	Huoltovarmuuden viranomaisvastuiden ja ohjausrakenteen tulee olla selkeät. Johtamisjärjestelmä on kehitettävä siten, että kriisitilanteissa viranomaisten ja kantaverkkoyhtiön yhteinen tilannekuva ja päätöksenteko ovat mahdollisia.
Tietojen vaihto	Kriittisen infrastruktuurin tietojen vaihto edellyttää joustavampia sääntöjä poikkeusoloihin. Julkisuuslain soveltuvuutta on arvioitava kriittisen tietojenvaihdon näkökulmasta.
Sähköjärjestelmä ja Fingridin asema	Fingridin järjestelmävastuullinen rooli tulee näkyä laissa julkisena hallintotehtävänä, joka ulottuu myös poikkeusoloihin. Yhtiöllä on oltava mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ja johtamiseen viranomaisten rinnalla.
Varautumisen rahoitus ja sääntely	Nykyinen sähkömarkkinoiden valvontamalli ei tue riittävästi varautumisinvestointeja. Lainsäädännössä tulee turvata varautumisen kustannusten hyväksyttävyys ja investointien mahdollistaminen.
Energiahuollon resilienssi ja hajautettu tuotanto	Hajautettu, säävarma ja monipolttoaineinen energiantuotanto sekä hajautettu varmuusvarastointi ovat keskeisiä huoltovarmuuden ja sähkömarkkinoiden toimivuuden kannalta.
Materiaalinen varautuminen	Poikkeusoloissa on voitava priorisoida kriittinen rakentaminen ja huoltotyöt; lupa- ja sääntelyvaatimusten on oltava joustavia.
Viestintä ja väestön valmius	Kansalaisille suunnattua varautumisviestintää tulisi lisätä.

Jakelu: TaV
Tiedoksi: Fingrid kirjaamo